

Zondaggroep I, 1 juli 1962

Goedenmorgen, vrienden.

Wij zouden op deze zondagmorgen over vele onderwerpen kunnen spreken, want de keuze is altijd buitengewoon groot. Toch voel ik op de een of andere wijze, dat op het ogenblik de tijd weer is gekomen om te gaan nadenken over:

HET VERLEDEN EN DE PRAKTIJK VAN DEZE DAGEN

Want wie nu nagaat, hoe in het verleden de mens is gegroeid en daarnaast vergelijkt, hoe de mens in deze dagen eigenlijk niet veel is veranderd alleen technisch iets bekwamer is geworden die moet zich toch afvragen: Wat is de zin van dit alles? Waarom deze ontwikkeling?

O, we weten het wel, in de oudheid hadden ze strijdwegens, waar men zeisen aan de wielen maakte; tegenwoordig heeft men tanks. Vroeger had men het veel gevreesde, geheimzinnige Griekse vuur, tegenwoordig hebben ze een atoombom. Maar als je het verschil ziet, dan ligt dat feitelijk alleen in kwaliteit, misschien in kwantiteit, maar niet in het wezen der dingen. Het lijden, de pijn, de vernietiging, de zucht om anderen aan zich te onderwerpen, ze zijn door al die eeuwen heen gelijk gebleven.

Of we kijken naar de eerste jagers, die in een bloeddorstige roes in een kudde binnenvallend, ergens in een kloof waar de dieren niet meer weg konden een gevecht leverden om zich te bezatten aan het verse bloed; of we kijken naar de mensen, die op het ogenblik z.g. beschaafder elkanders eer en aanzien aantasten met eenzelfde wellust, het verschil is niet groot. En de vraag waarom, wordt ook wel m.i. dringend, wanneer je leeft in een periode, waarin wreedheid, onverantwoordelijkheid, zelfzucht en bloeddorst ad infinitum schijnen toe te nemen.

Nu hebben we daarover in de oudheid heel wat verklaringen gehoord. Die verklaringen waren voor de eenvoudige mens het verhaal van de een of andere godheid. Er was een boze God: een Loki, een Mara of wie dan ook; een Nagal, een onderwereldgod, ja, misschien zelfs een ijverzuchtige dienaar van Proserpina, die de mens verleidde tot kwaad doen; tegenwoordig is het de bittere noodzaak om zich te verdedigen. De uitvlucht is wat anders geworden, de daad is hetzelfde gebleven. Waarom?

In de oudheid verklaarde men dit in de geheimen als volgt;

De mens, bewust van zijn eigen onvolmaaktheid, onzeker van zichzelf, bindt de strijd aan met de goden en scheidt zelve lijden en kwaad, opdat hij de goden van onvolmaaktheid, van onrechtvaardigheid en wreedheid zal kunnen beschuldigen. Zo immers slechts zal hij zijn tekortkomingen, zijn gevoel van onvolmaaktheid voor zichzelf kunnen verbergen.

En daar zit iets waars in. We doen heel veel dingen, waarvan we eigenlijk weten, dat ze niet goed zijn. We scheppen heel veel wetten en regels, waarvan we eigenlijk wel weten vooral wanneer we op aarde leven dat ze onzinnig zijn. Maar ja, daardoor kunnen we ons idee van tekortkomen, óns idee van minderwaardig zijn verbergen.

Vraag u eens af, waarom een mens zo scherp is tegen anderen. Is het eigenlijk niet een verdediging? Is het niet een aanvallen van anderen om hun onvolmaakheden zo sterk te belichten, dat eigen onvolmaaktheid vergeten wordt?

Dat was in de oudheid, dat is nu. Het zal altijd zijn, zolang de mensheid in zichzelf geen vrede vindt.

De mens, zo overpeinst een oude ingewijde, is een wezen, dat strijdend met zichzelf vreest zichzelf te vernietigen en daarom de wereld vernietigt in de hoop zichzelf te behouden.

Let wel, niet de goden en niet het toeval en niet de bittere noodzaak. Neen, heel eenvoudig de mens, die bang is voor zichzelf.

Ze kennen duizend-en-een uitdrukkingen: Maar dat kun je toch niet doen. Dat doet men niet. Dat is tegen de wil der goden. Dat is tegen de Tien Geboden. Maar als het erop aankomt, dan bedoelen ze alleen maar: Dat kunnen we van een ander toch niet dulden. Voor zichzelf weten ze, dat ze zouden willen zondigen, en als ze de moed hebben om het te doen, dat ze dan zondigen, want de innerlijke wereld van de mens is een andere dan het uiterlijk zou doen vermoeden.

We horen over Nero, die viool speelt terwijl Rome brandt en denken: Hier hebben we dan het toppunt van wreedheid, van sadisme. Maar is het wel waar? Is diezelfde Nero misschien een mens, die wanneer hij een stad bedreigd ziet, wanneer hij ziet, dat op zichzelf goed bedoelde plannen verkeerd uitlopen naar zijn muziek grijpt (overigens een harp, geen viool, die bestond toen nog niet) en dat hij heel eenvoudig in een roes van muziek probeert te vergeten dat hij het is, die dit veroorzaakt?

Judas is de verrader van de Heer. Judas is een slechts mens. Judas heeft zich terecht verhangen op de pottenbakkersakker. Is het wel waar? Veroordeelt de mens Judas eigenlijk niet zo sterk, omdat hijzelf zo vaak als Judas is? Want je weet allen wel wat goed is. Je hebt in jezelf een diep, intens en innig geloof. Je weet voor jezelf heus wel, welke weg je wilt kiezen. Maar elke keer lukt het niet, elke keer verraad je wat je heilig is, en je verraadt het soms als een Petrus met woorden, soms als een Judas met daden, omdat je een ander resultaat had verwacht. Dan is het gemakkelijker óm Judas te beschuldigen en om Petrus te kleineren, om ieder ander aan te tasten die onvolmaakt is, want dan kun je vergeten dat je het zelf bent.

Wanneer wij de mens nagaan; valt ons elke keer weer op, dat hij zijn gedachten en droomleven zo sterk gescheiden houdt van zijn werkelijkheid. Wat zegt de wijze?

Wanneer mensen dromen zijn ze zichzelf.

Wanneer zij ontwaken, durven zij zelfs hun dromen niet voor zichzelf erkennen, want zij zijn bevreesd voor wat in hen leeft.

Hij heeft gelijk. Zoals een ander verontwaardigd uitroept:

Gij, die voorgeeft de speelbal der goden te zijn, scheidt gij niet zelf uwe goden. Schept gij niet hun wetten en het toeval dat u dwingt, zoals ge begeert te gaan?

Nu geloof ik dat we ergens dicht bij dat waarom zitten. De mens is niet zeker van zichzelf. De mens is voortdurend van zijn eigen minderwaardigheid, zijn onvolmaaktheid, zijn onvermogen overtuigd. Of hij werkelijk zo onvolmaakt is, of zijn vermogens werkelijk zo beperkt zijn en zijn mogelijkheden zo klein, dat weet hij eigenlijk niet. Maar hij durft het niet eens proberen. Hij werpt liever alle mogelijkheden voor zich opzij. Hij droomt, en in de droom, o, dan is hij heldendoder. Dan is de oude, ongehuwde vrouw, die een man niet durft aanzien de courtisane, die vorsten leidt, dan is de onvermogen de rijkard, die iedereen met minachting behandelt.

De mensen van deze dagen dromen net zo goed als de mensen in het verleden; en ze weten dat ze tekort schieten. Ze weten dat een groot gedeelte van hun leuzen leugens zijn, en een groot gedeelte van de wetten, die ze uiterlijk eren, innerlijk eigenlijk worden verloochend. En juist daarom vallen ze anderen aan.

Misschien is het wat vreemd, dat ik om dat waarom te verklaren teruggrijp naar enkele duizenden jaren vóór Christus. Maar daar wordt dan gezegd (dit in verband met Ichnaton):

Hij erkent in zichzelf slechts een waarheid. En hij zou sterk zijn, indien hij niet twijfelde aan zichzelf.

Maar ziet, hij twijfelt aan zichzelf, en vijanden belagen zijn grenzen.

Want hij, die zegt kracht der goden te zijn, is in zich zwakte.

Hij verdedigt het rijk niet, omdat hij aarzelt zijn God op de proef te stellen.

En deze nu gaat ten onder aan wat hij zegt te zijn; aan de weifeling, die in zijn hart leeft.

Zo zal het gaan met alle rijken. Steeds weer zullen zij zich verheffen op hun macht en in zich aarzelen, omdat zij de morsheid van hun leden beseffen.

Steeds weer zullen zij roepen: Wij kennen de waarheid.

En ons is de enig ware God.

En steeds zullen zij aarzelen die waarheid te openbaren en die God op de proef te stellen.

Daarom zal Egypte worden aangetast, daarom zullen goden vallen en opstaan; en daarom zullen de rijken verdrinken in de menselijke ellende.

Daarom zal de mens lijden, en in het onbewust verdedigen van zichzelf tegen een lijden, waarvan hij de rechtvaardigheid toch wel beseft, de wereld beschuldigen en een ieder beschuldigen, nimmer zeggen; Dit is deel van mijn wezen en mijn eigenschappen. Ik moet consequent zijn, ik moet voort gaan. (De vertaling is van mij.)

Vrienden, hier heeft u een typisch voorbeeld van wat er ook in deze wereld fout is. Ge gelooft in God. Maar kunt ge tegen die God zeggen: Doe het dan maar, zoals Gij het wilt?

God is algoed. Goed is liefdevol, zolang Hij doet wat wij willen. En als een ander iets doet, wat wij niet willen, dan moet diezelfde liefdevolle God plotseling een toornige en wraakzuchtige God worden, nietwaar? En wij weten heel goed, wat de juiste weg van leven is. Maar ja, de juiste weg van leven is zo moeilijk te handhaven en daarom handelen we anders dan we zeggen. En als het verkeerd gaat, is het niet onze schuld maar de schuld van anderen. De schuld van de communisten, van de imperialistische kapitalisten. De schuld van de fascistten, van de liberalen, van de orthodoxen, en wie weet wat nog meer.

Vraag u eens af: Is dit de werkelijkheid? Al die tijd heeft de wereld moeten lijden en strijden, omdat de mensheid moet komen tot het punt, waarop zij zichzelf erkent en aanvaardt. Ze moet de werkelijkheid aanvaarden. Een werkelijkheid, die ver van haar dromen ligt. Ik zal u voorbeelden geven. Indonesië moest vrij, want het kolonialisme is uit de tijd. Nieuw Guinea moet vrij, want het kolonialisme is uit de tijd. Maar dan moet men ook bereid zijn alle consequenties daarvan te aanvaarden: de terugval tot een middeleeuws barbarisme, de exploitatie ten eigen bate door enkelingen van hele gemeenschappen en staten, dictatuur, geweldpleging en moord, kruistochten met of zonder doel. Maar die wil men niet aanvaarden. Men wil de negers in de Kongo en in alle andere staten vrij laten, maar men vindt het vreemd dat ze zodra ze de vrijheid krijgen hun eigen grootheid willen bewijzen door met gescherpte speren of misschien met bijstand van andere staten gekochte geweren en kanonnen los te trekken op andere stammen, die hun eigenlijk niets hebben gedaan, vechtend om de suprematie.

Maar is dat niet het logische gevolg? Men weet innerlijk wel, dat het onvermijdelijk is, maar men durft niet de werkelijke aansprakelijkheid aanvaarden. Enerzijds roept men uit: Wij moeten dit geweld en deze oorlog voorkomen! En anderzijds roept men even luidkeels uit: Maar wij mogen niet met geweld ingrijpen en wij mogen de vrijheid niet aantasten. In feite doet men beide. Zeg niet, dat het niet waar is, want zo is het in de wereld.

Men roept uit: Wij moeten vrij zijn, en wij moeten elke mens de vrijheid geven om te leven. En die vrijheid om te leven laat men die mens dan betalen met een steeds groter gedeelte van zijn inkomen; laat men hem betalen door steeds meer wetten en regels te geven, totdat hij ten slotte niet eens meer vrij is om zijn eigen wegen te gaan, maar de weg moet kiezen volgens de voorschriften. En dan zegt men: Dit is vrijheid.

De mens, die een droom werkelijkheid wil maken en zo zijn eigen onvermogen wil verhullen, zal altijd weer tekort schieten, tot het ogenblik dat de werkelijke crisis aanbreekt. Er komt een ogenblik, dat de strijd tussen geloof en lijden, de strijd tussen het bereikte en het gepredikte ideaal te sterk kenbaar wordt en de mens zegt: Nu breek ik alle kluisters en alle banden. Ik heb er genoeg van. Er komt een ogenblik, dat hij niet meer in prikkelbaarheid, drift en woede, maar koel en vastberaden zegt; Nu is het tijd om hieraan een einde te maken. Nu is het tijd om deze weg verder te gaan.

Maar pas als een mens werkelijk leert zijn eigen wezen en al wat ermee samenhangt te accepteren en dat wezen te verwerklijken zo goed hij kan en volgens zijn beste ideeën, kan hij iets bereiken in de wereld, kan hij iets bereiken in de geest en kan er sprake zijn van een werkelijke vernieuwing.

Het is aardig om je te beroepen op hogere krachten. Maar vraag u eens af, welke hogere krachten werkelijk ingrijpen? O zeker, de geest grijpt in, als een paar proeven te hoog in de atmosfeer genomen zullen worden en te gevaarlijk zouden zijn, die worden teniet gedaan, goed. Maar dat is slechts een ding. Maar als gij morgen in stervensnood zijt, komt er dan een

engel Gods om u te bevrijden? Als gij morgen radeloos zijt en niet meer weet waarheen te gaan, komt dan de geest u precies vertellen, wat ge moet doen? Gij leeft, gij zelf moet een oplossing vinden, en elk grijpen naar het hogere als een uitvlucht is dwaasheid. Erken wie en wat je bent. Erken wat in je leeft, dan kun je misschien de waarheid van de nieuwe tijd aanvaarden.

Maar ik had u beloofd om terug te grijpen naar het oude.

De goden spelen met de mensen. Want zij zijn wetten, die niet vragen hoe de mens hun wezen interpreteert, maar zij leven en zijn onontkoombaar en onvermijdelijk. De mens, die tot hen bidt, kan zich ten hoogste daardoor gemakkelijker aan de wet onderwerpen. De mens, die hen vloekt en vreest, zal ten hoogste worden achtervolgd door zijn verwerping van de wet, maar nimmer door de goden. De mens smeekt om meer te zijn dan een ander; en als zijn verlangen sterk genoeg is, zal hij door zijn streven bereiken, maar nimmer door de kracht der goden.

De mens spreekt over waan, over waarheid, maar in feite is de waan soms dienstiger dan alle waarheid, die hij meent te kennen.

Hoe zou verderf regeren over de grensgebieden en woestijnen, als niet de jakhals heilig was? Hun heiligheid danken zij aan hun doelmatigheid. Dus zijn goden goed, die voor de mens doelmatig zijn, en zijn goden slecht, die voor de mens niet doelmatig zijn. Maar goden zijn wetten, meer niet.

Ik zou dat in moderne zin willen omzetten.

God is een wet. De duivel is een wet. De onfeilbare leer is een wet, en het verraad aan die leer is een wet. De naam, die we eraan geven, is onbelangrijk. De wet is eenvoudig de wet van het wel of niet harmonisch zijn. Het is niet de wet van de wereld maar van ons eigen wezen. Op het ogenblik, dat de mens uitgrijpt naar iets wat niet reëel is, op het ogenblik dat hij in dromen verzinkend tracht de wereld om te vormen tot een rozige dageraadswolk, bevolkt met tot engelen geworden mensen, zal hij ondergaan, of zijn rozerode wolk wordt een aarde, gedrenkt met bloed. Bloed van mensen, die niet heilig konden of wilden zijn volgens uw opvattingen en die daarom werden gedood.

Denk niet, dat je met het irreële iets kunt bereiken. Realiteit is een belangrijk punt in uw leven, maar dan ook een werkelijk realisme.

Wat zijt ge werkelijk, mens? Wat verlangt gij werkelijk? Wat droomt gij? Niet wat ge uitspreekt en wat ge uzelve dwingt te geloven of te denken, Maar wat zijt ge, wat gelooft ge, wat weet ge werkelijk? Geef eens antwoord op die vraag. Als ge daarop antwoord geeft, dan hebt ge de oorzaak van uw lijden gevonden en van alle spanningen in de wereld, van revolutie, van dood en van ondergang. Want u bent niet, wat u wilt zijn, en u gelooft niet, wat u zegt te geloven, en u leeft niet, zoals u voorgeeft te leven; en daarom kunt ge nooit harmonie vinden. Daarom kunt ge geen lijden overwinnen; en daarom kunt ge dit eindeloze spel van dood en verderf op de wereld niet beëindigen.

Misschien is het niet praktisch genoeg. Want dit klinkt te veel naar de holle retoriek, die ge zo vaak van anderen zult horen, als ze spreken over de wil Gods, de noodzaak van het pacifisme, het socialisme, de democratie, het communisme. Laat ons dan eens een keer proberen om scherp en duidelijk de punten te stellen.

Zolang een mens weigert, wat in hem leeft buiten zich werkelijk kenbaar uit te drukken en daarvoor in de plaats schijn stelt, zal hij lijden vinden. De eerste regel:

Zolang een mens weigert eerlijk zichzelf te zijn, zal de wereld een bedreiging vormen en zal zijn leven een voortdurende strijd zijn.

Zolang de mens het ene sprekend, het andere denkend en levend eist, dat men hem als een waar wezen accepteert, baseert hij zijn wereld op leugen. Dat is dan de eerste waarheid. En daaruit volgt onmiddellijk de conclusie:

Hoe eerlijker gij zijt tegenover uzelf, hoe meer gij uw illusies laat varen en daarvoor de innig gevoelde werkelijkheid in de plaats stelt, metterdaad en niet alleen met woorden, hoe minder gij zult lijden, hoe kleiner uw strijd wordt en hoe groter uw geluk.

Een tweede even praktische regel:

Op het ogenblik, dat men strijdt voor een leuze, bestrijdt men zichzelf. Want een leuze is altijd een weergave van iets, dat men zelf niet is, iets, waarmee men zelf in strijd is. Men vecht voor een leuze en bestrijdt alle delen van het eigen wezen, welke niet met die leuze in overeenstemming zijn. Of men vervalst zijn leuzen en schept disharmonieën, die men niet meester; kan worden en die daardoor een voortdurende vretende pijn in zijn wezen worden. Daaraan kunt ge niet ontkomen, vrienden; dat is een waarheid.

Wanneer u zegt, dat u alles voor een ander over hebt en u bedoelt het binnen bepaalde perken en grenzen, dan hebt ge al een tegenstrijdigheid geschapen. Het is niet ernstig, maar ze is aanwezig. Op het ogenblik, dat gij aan datgene, wat gij aan de mensheid geeft, eisen stelt, komt het tot een ruilhandel; en in feite prevaleert nu de eis, die ge aan de wereld stelt en niet meer de leuze, die ge zegt te dienen. Het resultaat is, dat ge een toenemende verwarring rond u ziet ontstaan. Wees oprecht, wees eerlijk. Stel uw doel, stoffelijk zowel als geestelijk, zo oprecht en zo direct mogelijk en houdt u eraan.

Wanneer ge wordt gemoeid in velerlei idealen en stellingen, ja, zelfs in geloof of esoterie, dan dient ge u eerst af te vragen; Hoe is dit voor mij? Het klinkt erg egoïstisch, maar dat is het niet. Want indien gij zegt; Alle mensen op de wereld moeten vrij zijn, dan zult ge gelijktijdig een ieder, die uw idee van recht en vrijheid bedreigt, bestrijden en zo de vrijheid doden, en daardoor verdeeld, zult ge zelf een steeds grotere dwang, een steeds grotere last moeten dragen.

Wees eerlijk, zeg wat ge wilt. Zeg het tenminste voor uzelf en leef ernaar. Laat u niet door andere leuzen misleiden, omdat ze zoveel mooier zijn en eigenlijk bijna dezelfde. Want gij zijt, gij leeft. Dat alleen is belangrijk. Want slechts uit de eerlijkheid van een mens, die zichzelf eerlijk kent en eerlijk leeft, kan rechtvaardigheid voortkomen. Geen menselijk recht. Menselijk recht is eigenlijk maar een uitdrukking, die het onrecht in zijn vele vormen verhuult en verbergt. Want werkelijke rechtvaardigheid bestaat er niet op aarde in menselijke vorm, omdat niemand eerlijk genoeg is en een ieder zich toch nog weer gebonden wil achten aan gemeenschappelijke regels en gedachten. Daarom is rechtvaardigheid op aarde onmogelijk, nu. Maar werkelijke rechtvaardigheid, in de goddelijke zin van het woord, kan pas ontstaan, als je eerlijk bent. Want wie volledig eerlijk is tegenover zichzelf, eerlijk uitdrukt wat hij of zij is en leeft, die kan ook zeggen; Dit is de ware verhouding. Die kan een oprecht en eerlijk oordeel vellen, waar het onvermijdelijk en noodzakelijk is en zal vanzelfsprekend het oordelen vermijden, waar het niet noodzakelijk is, want oordelen ligt niet in het wezen van de mens⁵ het is slechts een verdedigingsmiddel tegen zichzelf, niet tegen de wereld.

Indien u dit begrijpt en u overziet zo de gewelddadigheden van het verleden, de ongebondenheid en de vervalverschijnselen van het verleden en van het heden en ge hecht u niet direct aan uiterlijke verschijnselen alleen, dan ontdekt ge dat het allemaal parallel loopt, het is allemaal hetzelfde. Maar ge weet ook, dat er meer mensen op de wereld zijn dan u, dat bepaalde problemen een grotere omvang hebben dan vroeger.

Neem b.v. het probleem van de losgeslagen jeugd. Vroeger waren er in vele steden kleine groepen welgestelden, die rondtrokken en dwaasheden uithaalden. Net zo erg of erger dan uw tegenwoordige nozems. Maar het waren kleine groepen. Het was een verschijnsel, dat van land tot land, ja, soms van stad tot stad varieerde. Nu heeft u een eenvormigheid van verschijnselen, die bijna uw hele wereld overvleugelt, zodat er geen groot verschil meer is tussen de blousson noir en de nozem, tussen de coolcats van Amerika en de Chinees, de losgeslagen jeugd van Moskou. Ze zijn allemaal ongeveer gelijk...

Vroeger was een oorlog een kwestie tussen twee ridders, tussen twee steden, ten hoogste tussen twee vorsten. Maar er zijn nu te veel mensen. Een oorlog wordt nu een zaak, die de hele wereld omvaamt. Het is haast niet meer mogelijk een werkelijk kleine oorlog te voeren, zonder dat de hele wereld erin wordt betrokken op de een of andere manier.

Met andere woorden: de consequenties van oneerlijkheid, eigenwaan, lusteloosheid worden steeds groter. En omdat de gevolgen steeds groter worden, zal de angst daarvoor steeds toenemen. Zolang die angst op oneerlijkheid berust, zullen de verschijnselen erger worden. Alleen indien men eerlijk is, volkomen oprecht en eerlijk en toegeeft wat men is en wat men kan, en wat men niet kan en wat men niet is, kan er een uitweg worden gevonden. Dit geldt voor u geestelijk zowel als stoffelijk.

Denk niet, dat dit alleen maar een kwestie is van zuiver stoffelijke condities en omstandigheden. Wanneer ge aan de ene kant zegt, dat ge hooggeestelijk wilt leven, met de hoogste geesten wilt verkeren en aan de andere kant verbeten uw stoffelijk onrecht beklagt, dan is er een strijdigheid, dan is er geen overeenstemming. Dan zal het verschil tussen stof en geest, ondanks uw mooie woorden en mooie voorstellingen, uw wezen naar beneden sleuren tot het stoffelijk peil.

En dan geef ik toe, dat ge nu hooggeestelijk kunt leven en het stoffelijk wel geloven en dat ge morgen met alle hooggeestelijkheid in de stof gebonden zult zijn. Dat is onbelangrijk! Dat ge voortdurend wisselt tussen positief en negatief van uit geestelijk standpunt gezien, is niet zo belangrijk, zolang ge eerlijk zijt. Zolang ge eerlijk zijt, kunt ge overzien wat er gebeurt. Dan kunt ge u daaraan aanpassen en kunt ge er iets mee bereiken.

Maar op het ogenblik, dat ge weigert de werkelijke condities onder ogen te zien, wanneer ge u bezighoudt met uw illusies, dan maakt ge op den duur de hoge geest aansprakelijk voor de meest dwaze stoffelijke dingen, die ge doet; en dan zult ge de meest dwaze stoffelijke dingen doen in naam van de hoge geest, terwijl die hoge geest er niet eens van weten wil of kan. Dan zult ge u onttrekken aan de werkelijkheden van een materieel bestaan in naam van die hoge geest, een schuld op u laden en al wat erbij komt.

Neen, vrienden, dat is geen harmonie, dat is geen recht, dat is geen eerlijkheid. Eerlijkheid is nodig in elk opzicht. En wanneer ge eerlijkheid in de menselijke zin niet volledig kunt beoefenen wat voorkomt dan zult ge voor uzelf moeten toegeven, dat ge oneerlijk zijt en niet proberen het goed te praten.

Erken de feiten. In een wereld als de uwe, in een situatie waarin uw wereld op het ogenblik verkeert, is dat practisch de enige uitweg. Wanneer je gemeen bent, goed, geef dan toe dat je gemeen bent. Wanneer je onoprecht bent, geef toe dat je onoprecht bent. Laat je er niet op voorstaan, beklag je er niet over, maar wees eerlijk. Zeg, wat je wilt en speel niet alleen een spelletje, waarbij je probeert langs indirecte wegen toch te bereiken wat je wilt, want dat gaat niet langer. Begin met tenminste voor jezelf eerlijk te zijn. Dan komt er een ogenblik, dat je tot de ontdekking komt dat, wat iedereen wil en wat iedereen begeert, ten slotte hetzelfde is. De roes, die de een zoekt in zijn jazzmuziek, zoekt de ander in de eentonige rede van de partijfunctionaris. De moed, de gebondenheid, de saamhorigheid, kortom, de zekerheid, die de een zoekt in een leger, zoekt een ander misschien in een kerkgenootschap en een derde in een bende van straatslijpers of misdadigers.

Als je dat gaat beseffen, als je de overeenkomst gaat beseffen tussen die schijnbaar zo tegenstrijdige dingen, dan is er een overeenkomst mogelijk. Wanneer je kunt beseffen wat het motiverende is in deze wereld, dan blijkt dat alle mensen wel kunnen samenwerken. Dan blijkt, dat een groot gedeelte van het lijden en de innerlijke strijd wel overwonnen kunnen worden. Dan blijkt, dat alle dingen, die je zo belangrijk hebt gevonden, onbelangrijk worden; en daarvoor in de plaats kan een harmonie komen, een samenwerking, een eenheid, waarin niet alleen maar rechtvaardigheid maar zelfs de schoonheid van het leven en de goddelijke liefdekracht, die dat leven regeert, tot uiting komen.

U kunt van elk willekeurig punt uitgaan, zolang u eerlijk bent en kunt leven in waarheid. U kunt van elke willekeurige kracht uitgaan en zolang u haar waarlijk accepteert, er waarlijk in gelooft en waarlijk op vertrouwt eruit leven; voor uzelf, nimmer voor de wereld, Voor de wereld kunt u alleen maar eerlijk zijn als het uzelf betreft. En pas als dat gebeurt, als het besef van de waarheid in de plaats treedt van de illusie, als de zelfkennis in de plaats komt van het onbewuste en bewuste zelfbedrog, zal de wereld en de mensheid veranderen.

Dan zullen de bloeddorstige jagers uit het verleden en de heldhaftige vechters voor recht (met of zonder plastiek bommen in het heden), de sadisten en de masochisten, de waanzinnigen en de vredepredikers ten slotte moeten beseffen: dit is niet de juiste weg. Slechts door voor mijzelf eerlijk te zijn kan ik bereiken. Maar in die eerlijkheid ontstaat dan een band, die mens en mensheid, mensheid en geest mensheid, geest en God bevat in een en hetzelfde licht van waarheid.

En dan wil ik eindigen met die stem uit het verleden, die deze dingen in vele vormen en gelijkenissen heeft gezegd en herhaald en die nimmer juist is begrepen: Jezus van Nazareth. Jezus, die tot zijn vrienden en apostelen zeide;

Waarlijk, zo zeg ik u: Indien gij gelooft, gelooft in de Vader in u, in de kracht, die de Vader is voor u en uw eigen wezen dat deel is van de Vader, zo zeg ik u: gij zult het aanzien van de wereld kunnen veranderen. Doch zo gij slechts in uzelve gelooft, of vreest voor uw onvolkomenheid, zo zal alle lichte kracht van de Vader u niet helpen; en gij zult verzinken of omkomen. En indien gij spreekt over de Vader, maar allereerst gelooft in uw eigen behoeften en uw eigen gedachten, ik zeg u: gij zult mijn woorden tot spot maken. En het zwaard, dat ik de mensheid breng, het zwaard van licht en gerechtigheid, gij zult het maken tot de gesel van een tiran.

Dat zeide Jezus tot zijn leerlingen. En wat later in een andere zitting voegde hij eraan toe:

Zo zeg ik u; Aanvaard de Vader, zoals gij mij aanvaardt. Stel niet een wet, buiten de wet van liefde, die de Vader kent voor u en die gij kent voor de Vader, om zijnentwil voor al het geschapene; en de engelen zullen met u gaan. En gij zult het rijk des Vaders kennen, waar gij ook zijt. Want niet zijt gij gescheiden van Zijn licht en Zijn liefde door Zijn wil of door de vorm, waarin gij leeft, maar slechts door de vorm van uw gedachten, uw wantrouwen en ongeloof. Het zijn deze, die u verdrijven uit het Koninkrijk der Hemelen en u doen neerstorten in de hel der onzekerheid.

Waarlijk, het duister wordt uit u geboren, tot de Vader is uw licht. Zo het licht in u brandt, toon het de wereld; doch zo het duister u dreigt te overweldigen, zoek naar het licht, dat in u leeft.

En daarmee, vrienden, heb ik het probleem afgerond. Wees eerlijk, wees waar en oprecht in wat ge gelooft. Huichel niet en speel niet. Leg geen goden woorden in de mond, die ze nimmer hebben gesproken. En laat geen God eisen stellen, die uit uw eigen behoeften voortkomen. Wees eerlijk. Aanvaard de wereld, zoals die is en zoek daarin de rechtvaardigheid te vinden, dan zult ge de schoonheid erkennen in het wezen der dingen.

Daarmee, vrienden, is mijn bijdrage voor deze zondagmorgen geëindigd en geef ik het woord aan de tweede, tevens laatste spreker voor deze bijeenkomst.

o-o-o-o-o

Goedenmorgen, vrienden.

Ja, met die personeelsschaarste heb je heel wat te doen. Je weet nooit wat je tegenwoordig op de zondag krijgt. En als ze dan nog tegen het zere been ook aanschoppen, dan mag je eigenlijk niet eens tegen jezelf zeggen, dat het waar is. Beter is het om te zeggen: Nou ja, dat zijn maar woorden. Ik heb n.l. mijn eigen commentaar daarop.

Weet u wat de kwestie is? De meeste mensen hebben geen zelfvertrouwen, Als ze geen zelfvertrouwen hebben, stellen ze alles ten slotte afhankelijk van anderen. En omdat ze alles van een ander afhankelijk stellen, gaat alles verkeerd, en dan zeggen ze natuurlijk, dat het hun schuld niet is maar de schuld van een ander. Want alleen op die manier kun je jezelf nog een edel en rechtvaardig mens noemen, nietwaar?

Weet u wat tegenwoordig een goed mens is? Officieel een goed mens, wel te verstaan.

Een officieel goed mens is een mens, wiens daden door een ieder zo goed gepraat kunnen worden, omdat ze hem niet durven missen, dat hij in de ogen van allen alles kan doen wat hij wil, zonder dat iemand het kwaad ervan durft beseffen. Dat is de dictator, de sterke man? dat is de minister, die vastgeplakt zit aan zijn zetel, en de rest. Ze doen allen goed of allen kwaad.

Nu kunnen wij ons eeuwig daarmee bezighouden, maar er zit toch nog iets anders bij, weet u. Wat er tussen mensen noodzakelijk is, is niet alleen eerlijkheid. Maar er zit ook een zeker geven en nemen in die eerlijkheid, want als die mensen elkaar niet accepteren, dan mogen ze zo eerlijk zijn als ze willen, ze slaan mekaar dan harder op de koppen dan de gasten op een boerenbruiloft na de 37^e fles anisette. En dat is iets, dat wordt vergeten, vrienden.

De wereld is ook een kwestie van geven en nemen. Dat heeft mijn voorganger eigenlijk niet voldoende laten uitkomen. Rechtvaardigheid is n.l. niet het handhaven van een harde wet, maar het is het vinden van een voor allen toepasselijke en aanvaardbare regel, waarbinnen een ieder zichzelf kan zijn, zonder gelijktijdig daardoor anderen te schaden,

Gods rechtvaardigheid is niets anders dan de reeks alomvattende wetten, die ofschoon niet volledig gelijk elkaar zozeer ondersteunen, dat daarbinnen het leven mogelijk is.

Dat is hetzelfde als schoonheid. Schoonheid begint voor de mens met een persoonlijke illusie en is meestal een van de meest persoonlijke vergissingen. Maar dan wordt zijn begrip van schoonheid van de wereld: het samensmelten van tegendelen. En dan kan een stinkende moddersloot en een oude ruïne plus een boom plotseling schoonheid worden, terwijl elk op zichzelf absoluut lelijk is. Schoonheid is niet de persoonlijke eigenschap. Neen, het is het samenpassen, ook alweer een geven en nemen. Goddelijke schoonheid, zegt men dan, wonderen van openbaring. Weet u wat dat eigenlijk is? Het elkaar precies en op de juiste wijze aanvullen van alle dingen, meer niet. Schoonheid is eenheid, is harmonie, die kan worden ervaren, meer niet.

Dan spreken ze over naastenliefde en goddelijke liefde en cosmische liefde en weet ik wat voor liefde nog meer. Zo iets als een sortering, die je in een café hebt waar ze erg deftig zijn. Daar heb je Arabische mokka en Turkse mokka en Franse koffie en Weense koffie enz.. Maar als de ober naar het buffet loopt, dan roept hij gewoon: een koffie.

En zo is het nu ook hier. Er zijn duizend-en-een verschillende soorten liefde en men maakt daar op aarde een heel groot onderscheid tussen. De liefde van God voor de mens is heel wat anders zegt hij dan de liefde van de mensen onder mekaar. Maar, vrienden, ook daar is het eigenlijk een kwestie van geven en nemen, want werkelijke liefde is een aanvaarding, waarin men zich aanvaard weet? harmonie, samenwerking. En op welk niveau dat nu gebeurt, is niet belangrijk. Het is een en dezelfde liefdekracht.

God heeft de wereld lief, d.w.z. God aanvaardt de wereld en de wereld zal nolens volens God moeten aanvaarden.

Kijk, als je nu van dat standpunt uitgaat, dan kun je dus aan de eerste spreker nog even en dat wilde ik toch wel even vertellen iets toevoegen, n.l. dit; Absolute eerlijkheid, innerlijke rechtvaardigheid enz. zijn noodzakelijk, natuurlijk. En gezien de situatie op de wereld zal op den duur deze werkelijke rechtvaardigheid, die niet meer met illusies maar met feiten rekt, deze oprechte samenwerking, die niet alleen van eigen standpunt uitgaat, moeten zegevieren, of de mensheid gaat eraan kapot. Maar dat kan nooit zonder dit geven en nemen. De rechtvaardigheid kan nooit van een kant komen, zo min als de liefde. En een samenwerking kan evenmin eenzijdig zijn,

Dat is dan nog mijn commentaar, dat ik er toch wel bij voelde passen. Want geven en nemen. Nimmer alleen geven en nimmer alleen nemen is het middel om al hetgeen de eerste spreker heeft gezegd tot werkelijkheid te maken. En daarom zou' ik zeggen;

Beroem je nergens op, schaam je nergens voor, maak je nergens druk over, voor zover je het kunt voorkomen, maar probeer te beseffen, dat of het nu gaat tussen jou en de hoogste geest, of tussen jou en Jan Poepebroek van op de hoek het een en hetzelfde blijft: jij moet kunnen geven en ontvangen. Als je alleen wilt geven, dan is dat onvoldoende. En als je alleen wilt ontvangen, zal het ook niet lukken. Geven en nemen is de weg.

Nu, en daarmee heb ik dan mijn commentaar op de rede van de eerste spreker gegeven, zoals een politieke commentator zijn mening geeft na een Kamerdebat, waarin niemand wist, wat hij werkelijk wilde, ofschoon ik dat laatste over de eerste spreker niet zeg.

EEN LICHTSTRAAL

Een lichtstraal is eigenlijk een raar geval. Een enkele straal licht maakt de wereld ineens licht. Een enkel vonkje in het duister doet de wereld minder somber lijken. Eén enkele schim van licht geeft je de zekerheid weer, die al verloren zou zijn.

En daarom zou ik de lichtstraal ook nog anders willen zien:

Een enkele tekenende, priemende straal van de zon, van lichtend ideaal, van geestelijke kracht en 's Heren macht geeft telkens weer in 't leven om mens, te zeggen; Het duister duurt niet voort. Het duister gaat voorbij en dadelijk ben je vrij om in het licht te leven.

Een lichtstraal, dat is een hoop, die je wordt gegeven. (En dan bedoel ik hoop in de zeer abstracte zin, in dit geval.) Een lichtstraal is een teken, dat ergens van bovenaf wordt gegeven. Een lichtstraal is een verwachting. Maar bovenal geloof ik, dat een lichtstraal iets is,

waarin het Hogere zich kan openbaren en dat je nu nog niet in zijn geheel zou kunnen verwerken.

Want een God is een zo'n overweldigend licht, dat verblindt en verzengt wat het aanschouwt. Een wezen, dat nog in het duister leeft en toch op die God vertrouwt, dat vindt een contact. En die God geeft een enkele lichtende straal en spreekt met een deel van Zijn wezen mij zo, dat ik kan verstaan, van een bestaand ideaal in het licht, in de heerlijke sferen. En aan die enkele straal van licht kan ik het wezen van het lichtende leven beseffen. Ik kan mij verheffen en vreugdig stijgen, tot ik eindelijk het totale licht kan doorstaan.

Zo geeft de waarheid een lichtstraal in het leven, doorpriemend de mantel van duistere waan, opdat je eens in je God kunt leven. Een lichtstraal, een waarheid, een kracht en een lied, dat zijn de zangen, die ons reeds bereiken, terwijl wij verlangen naar het onbekende Niet, waarin slechts de Schepper nog leeft. Zo is het, dat het Levende leeft en Zijn wezen aan hen, die in waan nog streven, reeds geeft.

Een lichtstraal: een vreugde. Een lichtstraal; een glimlach. Een lichtstraal: de moed om voort te gaan. Een lichtstraal; de boodschap: Nog even slechts streven, dan leef je in licht en is het strijden gedaan.

Waarmee ik maar wil zeggen, dat je van een lichtstraal heel veel verschillende dingen kunt maken. Maar voor mij is het licht straalt je altijd weer de zekerheid, dat het beter wordt, dat het zin heeft wat er gebeurt; en ergens het gevoel, dat ik nooit verlaten zou kunnen zijn, en dat u nooit verlaten kunt zijn, omdat altijd ergens het licht is, dat ons zoekt en wekt met een heel klein priemend lichtstraaltje, net groot genoeg om voor ons een begrijpen van het licht mogelijk te maken, zonder ons te verblinden.

In deze overtuiging ga ik dan afscheid nemen. Mag ik er nog even bij zeggen dat het besef, dat wanhoop tot een einde komt tevens inhoudt: de zin van de wanhoop en de belofte van licht, dat lijden het besef van vrijheid en vrijheid in zich de noodzaak van lijden bergt, zodat je terecht kunt zeggen: Uit de schijn van tegenstellingen, lijden en strijd wordt in ons het licht van de eeuwigheid geboren. En uit het licht der eeuwigheid zullen wij onszelven en de Schepper kennen, ons ware doel in een totaal der schepping kunnen vervullen.

Nu en tegen dat we zover zijn, hebben we ook wel recht op een beetje rust om uit te blazen, want ik vind dat we verduveld hard moeten sjouwen.